

„A minőségmenedzsment lehetőség arra, hogy jól dolgozzunk, szeressük a munkánkat és hatékonyan működünk együtt.”

Beszélgetés Vidra Szabó Ferencsel,  
a Könyvtári Intézet Szervezési és Elemző osztályának  
munkatársával

– Ön szerint az elmúlt évtizedben változtak-e a könyvtár alapfeladatai?

– A rendszerváltozás környékén nagy változások mentek végbe a társadalomban. Ezt tudjuk valamennyien. Ezek a változások hatottak a könyvtárakra is. Megváltozott a velük szemben támasztott igény. Míg korábban elsősorban olvasmányért mentek a könyvtárakba, most inkább információt keresnek. Az intézmények egy része felismerte ezt a folyamatot, és gyorsan reagált rá, tehát ők profi információközvetítő intézménnyé váltak, egy másik részük pedig lassabban vagy egyáltalán nem. A mezőny széthúzott.

– Hogyan segít a minőségmenedzsment a mai viszonyokhoz való alkalmazkodásban?

– A minőségmenedzsment gondolkodásmód, szemlélet és gyakorlat. Ahhoz segít hozzá, hogy egy intézmény – jelesül most egy könyvtár – a működése megtervezésekor a legmesszebbmenőkig figyelembe tudja venni a partnerek, a felhasználók és a potenciális felhasználók elvárásait és véleményét. A partnerközpontúság tehát a minőségmenedzsment egyik fontos pillére. A másik pillér a folyamatközpontúság. A munkavégzést folyamatokra bontjuk, majd állandóan mérjük a hatékonyságát és azt, hogy a partneri elvárásoknak eleget tesznek-e. A harmadik nagyon fontos terület a szervezeti viselkedésnek a minősége. Ebbe benne foglaltatik a munkatársak együttműködésének milyensége, és egyben az is, hogyan motiválják a dolgozót és milyen a kommunikáció az intézményen belül. Elengedhetetlen tényező, hogy a kollégák azonosuljanak az intézmény céljaival.

– Mi az, ami a minőségmenedzsment által alapvetően megváltozik egy könyvtár szolgáltatásában, a könyvtárban folyó munkában?

– A kérdés, hogy honnan indulunk. Egyrészt a könyvtárnak helyzetértékelést kell készítenie, ha minőségmenedzsmenttel szeretne foglalkozni. Különböző kérdésekre kell választ adnunk: van-e küldetésnyilatkozat? Ez egy rövid fogalmazvány arról, miért van, mi végre van az intézmény. Voltaképpen ars poetica. Másrészt: van-e stratégiai tervünk? Tudjuk-e, hogy hova tartunk? Milyen közeli céljaink vannak? Ezekre mindenképpen szükségünk lesz. Ahol vannak ilyen fajta dokumentumok, ott – a tapasztalat szerint – az igazgató vagy egy szűk munkatársi réteg dolgozta ki. Pedig az a jó, ha minél szélesebb ez a kör.

A kiinduló helyzet értékelésére jó módszer a SWOT-analízis, mely nevét az angol strengths (erőségek), weaknesses (gyengeségek), opportunities (lehetőségek), threats (veszélyek) szavak kezdőbetűiről kapta. Ez a módszer megmutatja, hogy az adott intézménynek és azon belül a csoportoknak, részlegeknek, melyek az erősségei és a gyengeségei, mi az, amire lehet építeni, illetve min kell változtatni. Választ kapunk arra is, hogy milyen a munkahelyi légkör. Lehetséges, hogy nincs felkészülve az intézmény arra, hogy a minőségmenedzsmentet befogadja. Ebben az esetben a minőségmenedzsment csak formális változás lehet. A szabványnak megfelelhet a könyvtár, de a lényeg nem fog változni. Pedig a lényeg a szemléletváltozásban van.

– *Mi motiválhat egy vezetőt a rendszer bevezetésére? Hogyan motiválható a beosztott a rendszer elfogadására vagy a kialakításában való közreműködésre?*

– Egyértelműen az, hogy hatékonyabbá válik a munka. Rengeteg mozgósítható tartalék van egy intézményen belül, főleg emberi tartalékok. Motiválni kell a munkatársakat, hogy minél többet kiadjanak a képességeikből. Ha érdekeltek a dolgozók abban, amit csinálnak, akkor hatékonyabb a munkavégzés. Itt nem elsősorban anyagi érdekeltségről beszélek, hanem belső motiváltságról, arról, hogy azonosuljanak az intézmény céljaival. Ha az egyéni és intézményi célok nem egyeznek, akkor a munkatárs rosszul fog dolgozni, mert azt fogja keresni, hogy hol vannak a kiskapuk, mikor lehet lógni, „maszekolni” stb. Tehát ezeknek a céloknak az összehangolása nagyon fontos. A minőségmenedzsment lehetőség arra, hogy jól dolgozzunk, szeressük a munkánkat, és hatékonyan működünk együtt. És lehetőség arra is, hogy a hibákat közösen próbáljuk meg orvosolni, hogy merjük kimondani, mi és miért nem működik, merjünk nyíltan kommunikálni egymással. Lehet, hogy mindazt, amit korábban csináltunk, csak szervezettebbé, tudatosabbá, dokumentáltabbá kell tenni, és máris sokkal jobban fog működni az intézmény.

– *ISO 9000 tanúsítás vagy TQM-minősítés. Mi a különbség a két fogalom között?*

– A minőségelvű gondolkodásnak a két nagy ága az ISO-szabvány szerinti minőségbiztosítás és a TQM – a teljes körű minőségmenedzsment. Mindkét közelítési mód az előbb említett három pilléren nyugszik. Abban különböznek mégis, hogy az egyik szabvány: komoly előírásokkal, külső kontrollal, kényszerrel. Ha minősíttetni akarja magát egy adott intézmény, akkor meg kell felelnie a szabvány előírásainak. Egy auditor pedig rendszeresen megvizsgálja ezeket a kérdéseket. A TQM-nél nincsen ilyen külső kényszer, az intézmény saját magát értékeli. Nagyon vázlatosan ennyi a különbség.

– *Magyarországon hány könyvtár működik már ilyen rendszer szerint?*

– Nem hiszem, hogy tudni lehet. Esetünkben szét kell választani a könyvtárakat – nagyon egyszerű módon – önkormányzati és egyéb fenntartású könyvtárakra. Utóbbiaknál olyanokra gondolok, mint például az egyetemi könyvtárak, a vállalati könyvtárak. Náluk az intézmény egészét minősítették már, így nem készült külön program a könyvtárra, de ezáltal az is bekapcsolódott a minőségfejlesztésbe. Ezek főleg az egyetemi könyvtárak és szakkönyvtárak. A legteljesebb minőségfejlesztés a kecskeméti Katona József Megyei Könyvtárban történt, ahol egy teljes körű minőségmenedzsment van. Több könyvtárban fel lehet fedezni a minőségfejlesztés elemeit, illetve van, ahol most kezdik el a munkát. Tehát nem

mondanám, hogy általánosan elterjedt, de csíráiban, szemléletében mindenképpen fellelhető. Kecskeméten akkreditált továbbképzést is tartanak, amelyen már sokan részt vettek. A pályázati lehetőségek sokat segítenek abban, hogy egy-egy elem beépüljön a könyvtárosok „köztudatába”. Viszont még ha nyert is egy intézmény egy ilyen pályázaton, akkor sem mondhatom, hogy attól kezdve minőség szemléletű lesz a működése. Inkább csak azt, hogy elkezdődött a folyamat.

– *Hány év múlva terjed el Ön szerint a minőségmenedzsment a szakmánkban?*

– Ez pénz és a szemléletváltozás gyorsaságának a kérdése. Sok mindent lehet tenni pénz nélkül is. Persze, ha jobban belegondolunk, az energia is pénz. Azt kell felismerni, hogy a befektetett energia – bár csak később, de – megtérül. Ha most időt szakítok a dolgozók képzésére, ami nyilván a munkáján felüli – vagy melletti – plusz idő és energia, az majd egyszer a tevékenysége, a munkája részévé váló, a munkavégzését hatékonyabbá alakító tényező lesz. Vagyis a minőségmenedzsment nem a munkán kívül eső tevékenység, hanem annak szerves része. Ezt először a vezetőnek kell belátnia, majd pedig a vezetőségnek kell elkötelezettnek lennie, és végül a dolgozóknak kell magukévá tenni. Így lehet csak versenyképes az intézmény. Amíg a vezető nem érzi ezt a szemléletet, addig nem érdemes bolygatni az intézményt.

– *Az utóbbi időben egyre többet szerepel egymás mellett a két fogalom: a non-profit és a verseny. Hogyan jelentkeznek együtt a könyvtárügyben?*

– A profitorientáltság a versenyszférából jön. Nálunk ugyan áttételesebben, de mérhető a profit. A versenyképesség az információ közvetítéséért folyó harc kapcsán jelenik meg a könyvtáraknál. Talán még nem érezzük, de hamarosan nagyon éles verseny lesz ezen a téren. Az információ érték. Aki jobban tudja közvetíteni, az jobb pozíciót ér el. A fejlesztési forrásokért is verseny folyik. Tegyük fel, adott településen ötféle kulturális intézmény egy büdzséből kap pénzt. Nyilván az fog többet kapni, aki elhiteti, sőt bizonyítani is tudja, hogy ő a fontosabb. A minőségmenedzsment ehhez segít hozzá. Továbbá az olvasókért is versengés folyik. Lehet, hogy ezt sem érezzük, de nem mindegy, hogy hova megy az olvasó az információért. Nem mindegy, hogy hozzánk jön be, a teleházba vagy az internet caféba. Ha hozzánk jön, akkor tudatában lesz, hogy a könyvtár megkerülhetetlen intézmény.

– *Előbb említette, hogy a már dolgozó könyvtárosoknak akkreditált tanfolyamokat tartanak. Hogyan követi a könyvtárosképzés ezeket a változásokat?*

– Úgy tudom, már mindenhol van minőségmenedzsment-oktatás. Én is tanítok bajai főiskolásokat. Ugyanakkor a tapasztalat szerint a formalitás – mint ahogy néha a minőségmenedzsment megvalósítására – a képzésre is jellemző. Nem biztos, hogy elég, ha az órarendben benne van tantárgyként. Úgy kell oktatni, hogy életszerű legyen. Ehhez a gyakorlati oktatás elengedhetetlen.

– *Ha már a gyakorlati résznél tartunk: Kiskunhalason 2004. november 29-én Minőségmenedzsment műhely lesz. Milyen sűrűn vannak ezek a találkozók? Kik a résztvevők?*

– Erről szívesen beszélek, mert bizonyos körökben homály fedi ezt a rendezvényt. A Minőségmenedzsment műhely valóban alulról jövő kezdeményezés, amelyre a Könyvtári Intézet reagált. Immár három esztendeje évente kétszer, az ország különböző pontjain szervezik meg az érdeklődők számára. Olyan könyvtárosok kezdeményezték, akiknek van bizonyos motivációjuk arra, hogy a minő-

ségmenedzsmentet a gyakorlatba is elültessék, és akik ismerik is a témát. Olyan kollégák találkoznak itt, akik hasonló cipőben járnak. Mindig egy-egy téma köré szerveződnek az előadások és a különböző foglalkozások. Most a külső kommunikáció és a marketing lesz terítéken. 20–30–40 fő részvételére számítunk.

Nem akarunk senkivel konkurálni vagy a képzést helyettesíteni. Nem akarunk intézményesülni sem. Ez egy fórum, félig spontán módon történő találkozás és eszmecsere.

– *A programnak része egy pszichodráma foglalkozás is. Beszélne erről nekünk?*

– Pszichodráma-vezető vagyok és a pszichodramát felhasználom szervezetejlesztési célra. Korábban is tartottam már konfliktuskezelő tréninget. Ezek mindig jól sikerültek. A mostani téma a fenntartóval történő kommunikálás. Égető és gyakran felmerülő probléma, főleg az érdekérvényesítés tekintetében.

– *Szűkebb környezetében, a Könyvtári Intézetben hogyan alakul a minőségbiztosítás?*

– Ez év tavaszán négy alkalomból álló belső képzésen vettek részt a kollégáink. Ezután minden részleg és a vezetőség külön is elkészítette a SWOT-analízist. Az analízisből kiválasztottuk a számunkra fontos területeket, azokat az erősségeket és gyengeségeket, amelyekre koncentrálni kell, majd egy rövid távú stratégia kidolgozására került sor. Nagyon érdekes munka volt. Úgy látom, hogy a dolgozók élvezik ezt a tevékenységet. Sok minden felszínre jön, ami korábban nem. Megindult a pezsgés az intézetben belül. Kecskemétre, a megyei könyvtárba szerveztünk tanulmányi kirándulást. Jövőre, tavasszal indul a partnerközpontúság kidolgozása. Számba vesszük a partnereket, és megtervezzük, hogyan lehet mérni az elvárásaikat és elégedettségüket. Hároméves minőségfejlesztési szakasz áll előtünk. Mi a TQM-et célozzuk meg. A TQM sohasem tökéletes. Állandóan fejleszteni fogjuk a rendszert. Az első hároméves periódus után már a minőségi elvek szerint fogunk dolgozni, de a mérés és a szinten tartás továbbra is feladatunk lesz. A világ állandóan változik, és nekünk is változnunk kell vele.

**Pegán Anita**

## AZ ÉV KÖNYVTÁRA



A nemzeti kulturális örökség minisztere 2004-ben az „Év Könyvtára” kitüntető címet a fővárosi Szabó Ervin Könyvtárnak adományozta.

A címet a Kassák Könyvtár megnyitó ünnepségén Koncz Erika helyettes államtitkár adta át dr. Fodor Péter főigazgatónak.

## A nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés tapasztalatai az EU-csatlakozás után\*

A téma vizsgálatához szükséges, hogy áttekintsük azt az információs folyamatot, amelynek kezdőpontja a könyvtárközi kérés. Ez optimális esetben arra a dokumentumra irányul, amely tartalmazza a kutató számára fontos információt. A folyamat végpontja pedig az eredeti vagy másolt dokumentum. Áttekintésemben szeretnék rámutatni arra, hogy melyek ennek az információs folyamatnak az erősségei és a gyengeségei, milyen tényezők járulnak hozzá a folyamat gyorsításához, a hatékonyság növeléséhez, és melyek azok a tényezők, amelyek lassítják, gyengítik, sőt gyakran teljesen megakasztják.

*Kérdés:* változott-e a nemzetközi könyvtárközi dokumentumellátás az EU-csatlakozás óta?

*Válasz:* van változás, de nem érinti a szolgáltatás alapjait. A dokumentumellátás alapelvei és végrehajtási irányelvei nem változtak, most is az IFLA International Lending and Document Delivery: Principles and Guidelines for Procedures először 1954-ben elfogadott, 1978-ban és 1987-ben átdolgozott, majd 2001-ben újra módosított változata van érvényben. Honlapunkon (<http://www.oszk.hu>) elérhető az Online szolgáltatások cím alatt.

Ami változott: az áfatörvény; 2004. május 1-jétől kezdve az EU-tagállamokon belüli szolgáltatások számláin föl kell tüntetni mind a szolgáltatónak, mind a szolgáltatás címzettjének közösségi adószámát annak érdekében, hogy a szolgáltatás adómentes lehessen.

Talán nem haszontalan, ha áttekintjük azokat az irányelveket, amelyeket az EU az információval kapcsolatban megfogalmazott, és amelyek az EU-portálon keresztül (<http://europa.eu.int>) Információs társadalom alatt olvashatók.

A szlogen így hangzik: Legyen az információs társadalom mindenkié!

Tehát maximálisan ki kell használnunk az információ és a kommunikáció előnyeit azért, hogy fejlődjék a gazdaság és a kultúra, javuljon az EU polgárainak életminősége. Ez biztonságos, mindenki számára elérhető széles sávú internet-hozzáféréssel valósul meg.

2005 kiemelt tevékenységei a következők lesznek:

e-kormányzás: Legyen nyitottabb és átláthatóbb, szolgáltatásai legyenek személyre szabottak, legyen hatékonyabb, kezelje az adófizetők pénzét takarékosan és gazdaságosan.

---

\* Elhangzott a tatabányai könyvtári hét 2004. szeptember 27-ei konferenciáján.

- e-tanulás: Különösen az EU kevésbé fejlett részei számára fontos az új technológiákkal kapcsolatos készségek elsajátítása, a másutt már bevált gyakorlati megoldások átadása, terjesztése, hogy csökkenjen az EU-n belül az információban gazdag és az információban szegény területek különbsége, szélesedjék a tanulásban való társadalmi részvétel.
- e-egészség: Korszerű információs és kommunikációs technológiák használatát jelenti, az EU-polgárok, a betegek, valamint az egészségügyben szereplők (döntéshozók és végrehajtók) igényeinek kielégítésére.

**Összefoglalva:** az elektronizációnak az átláthatóságot, a gyorsaságot, a gazdaságosságot és az egyszerűsítést kell szolgálnia.

Mindezeket a mi szolgáltatásunk környezetére lefordítva elmondhatjuk, hogy az elektronizáció mind mennyiségileg, mind minőségileg döntő jelentőségű lett a nemzetközi könyvtárközi forgalomban:

1. A hozzánk befutó kb. 18 000 tájékoztatási igény 70 százaléka elektronikusan érkezik, és a megválaszolás is így történik.
2. Az információs folyamat lényegét érinti, hogy ma az azonosításhoz olyan elképesztő mennyiségű és többnyire megbízható minőségű elektronikus forrás áll rendelkezésre, amilyenről korábban nem is álmodtunk: bibliográfiai és lelőhelyadatokat tartalmazó, továbbá teljes szövegű, könyvtári és nem könyvtári, ingyenes és előfizetéses adatforrások.

Ezzel meglehetősen ellentmondásban van az a tény, hogy a hozzánk közvetített információk gyakran oly mértékben hiányosak vagy tévesek, hogy az lehetetlenné teszi a változatlan továbbítást. Helytelenül leírt magyar és külföldi szerzői nevek, hibákkal teli magyar és idegen nyelvű címek, összefoglaló és részadatok fölcserélése, az egyik vagy a másik elhagyása, dokumentumtípusok föl nem ismerése (pl. folyóiratcikkeknek és könyvfejezetnek teljes könyvként való föltüntetése) – azaz: az adatértelmezés alapvető hiányosságaival küszködünk naponta. Míg az internet előtti korban a nehézséget a lelőhelykeresés és a lelőhelyre való közvetítés jelentette, addig ma a munkánk legnagyobb és leginkább időigényes részét az adatazonosítás és az ezzel kapcsolatos tájékoztatás teszi ki.

Amiért ezt ilyen nyomatékosan adom elő, az azért van, mert egy-egy megfejtés, adatkiegészítés, módosítás rengeteg időt és energiát emészt föl, rontva a gyorsaságunkat és a hatékonyságunkat. A dilemmánk a következő: foglalkozzunk-e (és mennyit) a nyilvánvalóan hiányos és téves adatokat tartalmazó kérésekkel, amelyek adatbázisok sorában sem azonosíthatók, akár órákat áldozva egy-egy kérésre, vagy azonnal küldjük vissza adatkiegészítésre, forráskérésre a kérő könyvtárnak?

A kétirányú nemzetközi információs és dokumentumforgalmunk túlnyomó része az EU-n belül marad, itt valósul meg. A kérésirányítás célpontjai elsősorban az információban gazdag EU-tagállamok, amelyekkel több évtizedes, kölcsönös bizalmon alapuló kapcsolatokat ápolunk, amelyeknek földrajzi közelsége, szolgáltatási elkötelezettsége és viszonylag kedvező árai alakították ki ezeket a kapcsolato-

kat. Kéréseink összesen 40 országba irányulnak, ennek 82 százaléka EU-forgalom, 18 százaléka pedig EU-n kívüli (ebből 8% az USA). A legfontosabb kérésfogadó országok:

Németország	46%
Egyesült Királyság	13%
Hollandia	8%
Svédország	8%
Franciaország	2%
Olaszország	2%
Ausztria	2%
Spanyolország	1%
Csehország	1%
Lengyelország	1%

Itt szeretném megragadni az alkalmat, hogy az általunk használt legfontosabb külföldi azonosítási forrásokat ismertessem, azzal a céllal, hogy mindig vegyék igénybe ezeket. Lehetőleg csak ellenőrzött információt közvetítsenek hozzánk a kéréseken!

### **Karlsruhei virtuális katalógus ([www.ubka.uni-karlsruhe.de](http://www.ubka.uni-karlsruhe.de))**

Mára már nemzetközi méretűvé nőtte ki magát, komoly versenytársa az OCLC-nek: 12 ország közös és egyedi könyvtári katalógusait, valamint öt német könyvkereskedői katalógust tartalmaz.

#### *Németország*

- Délnyugat-német katalógus: Baden-Württemberg tartomány katalógusa;
- Bajor katalógus, benne az egyik nemzeti könyvtárral, a Bajor Állami Könyvtárral;
- HBZ (Hochschulbibliothekszenrum des Landes Nordrhein-Westfalen): Észak-Rajna-Vesztfália és Rajna-Pfalz felsőoktatási könyvtárainak katalógusa;
- HEBIS (Hessisches BibliotheksInformationsSystem): Hessen tartomány közös katalógusa;
- KOBV (Kooperativer Bibliotheksverband) Berlin-Brandenburg tartomány közös katalógusa;
- GVK (Gemeinsamer Verbundkatalog): hét tartomány több mint 450 könyvtára, 4 nemzeti könyvtár: Lipcse, Frankfurt, a két berlini Staatsbibliothek;
- VD 17: a 17. században német nyelvterületen megjelent nyomtatványok katalógusa;
- ZDB (Zeitschriftendatenbank): 1500-tól kezdve időszaki kiadványok katalógusa, 4300 könyvtár állománya;

#### *Ausztria*

- BV (Österreichischer Bundesverband): felsőoktatási könyvtárak katalógusa;
- LB (Landesbibliotheken): tartományi könyvtárak katalógusa;
- ÖNB: az osztrák nemzeti könyvtár katalógusai.

### *Finnország*

Finn Nemzeti Könyvtár.

### *Franciaország*

Bibliothèque Nationale Opale Plus;

SUDOC (Catalogue du Systeme universitaire de documentation): felsőoktatási közös katalógus.

### *Egyesült Királyság és Írország*

COPAC: felsőoktatási könyvtárak közös katalógusa;

Skóti Nemzeti Könyvtár;

British Library.

### *Olaszország*

ICCU: felsőoktatási és közművelődési könyvtári közös katalógus;

### *Hollandia*

Királyi Könyvtár.

### *Lengyelország*

nemzeti könyvtár.

### *Svédország*

LIBRIS: a nemzeti könyvtár és a felsőoktatási könyvtárak közös katalógusa;

### *Spanyolország*

nemzeti könyvtár.

### *Csehország*

nemzeti könyvtár;

CASLIN: cseh és szlovák közös katalógus.

## **Egyéb ingyenesen hozzáférhető katalógusok**

CCFR (Catalogue Collectif de France, <http://www.ccf.fr/bnf.fr>): 3 katalógust tartalmaz: francia nemzeti könyvtár, SUDOC, BMR városi könyvtárak retrokonvertált katalógusa;

INIST (Institut de l'Information Scientifique et Technique, <http://form.inist.fr>): időszaki kiadványok, cikkek, könyvek, reportok, konferenciák és diszsertációk katalógusa

Európai nemzeti könyvtárak

Gabriel (<http://www.kb.nl/gabriel/en/countries.html>);

TEL (The European Library, <http://www.europeanlibrary.org>)

Bátran kijelenthetjük, hogy ha ilyen hatalmas mennyiségű és megbízható minőségű információs forrás áll rendelkezésünkre, és nem találunk meg benne valamit, az valószínűleg azért van, mert a mi információkkal van valamilyen gond.

A dokumentumforgalom tekintetében a kérésforgalomhoz hasonló a helyzet: a külföldről érkezett dokumentumok 87 százaléka EU-forgalom, a maradék 13 százalékból az USA százalékot tesz ki.

Németország	48%
Egyesült Királyság	15%
Hollandia	9%
Svédország	8%
Ausztria	2%
Franciaország	1%
Olaszország	1%
Csehország	1%
Spanyolország	1%
Lengyelország	1%

Franciaország és Olaszország messze elmarad a legjobbak mögött: a kéréseknek csak körülbelül a felét teljesíti. Ezeket a kéréseket más EU és nem EU tagországok elégték ki.

Mivel az igény jelenleg erre a legnagyobb, a külföldről beérkezett dokumentumok 75 százaléka nyomtatott dokumentum (többnyire könyv). Ennek közvetítése postai úton történik, tehát a könyvtárak kénytelenek könyvtáron kívüli szolgáltatót igénybe venni. Amikor az elején megemlítettem, hogy vannak az információáramlást lassító és akadályozó tényezők, akkor elsősorban a postára gondoltam. A Magyar Posta elszett és szakmailag előkészítetlen februári átszervezése, majd a szolgáltatás összeomlása oda vezetett, hogy könyvek tucatjainak útja követhetlenné vált a külföldi küldők számára és a mi számunkra is, a hazai igénylők pedig hónapok óta hiába várnak a dokumentumokra. Elsősorban a németországi forgalmat lehetetlenítették el, ami a kapcsolatok olyan elmérgesedését okozta, hogy két német egyetemi könyvtár (Konstanz és Saarbrücken) beszüntette a könyvküldést Magyarországra.

A dokumentumok beérkezése elé a következő jelentős akadályt a magyar vámhivatalok gördítik. A nemzetközi könyvtárközi könyvforgalom lényegét és célját nem ismerik, a nemzetközi megállapodásokat semmibe veszik, a nyilvánvalóan pénzbeszedésre irányuló hatósági-hatalmi fellépésük párosul a dokumentumot kísérő iratok figyelmetlen kezelésével. Ennek következménye ugyanúgy a folyamat megakadása, azaz a dokumentum végül nem jut el a használóhoz, hanem olvasatlanul visszakerül a feladóhoz.

Ha az „információs folyamat ellenében ható” könyvtáron kívüli szféra mellett a könyvtári világot is értékelni szeretnénk, akkor azt mondhatjuk, hogy nyíltan hanyag és ellenséges magatartással a külföldi könyvtáraknál általában nem találkozhatunk, de több nagy szolgáltatónál megfigyelhető a burkolt vagy a nyílt ár-emelés, a reklamációra való reagálás időbeli elhúzása vagy elmulasztása, a szolgáltatási hibák be nem ismerése, a korrekció elmulasztása, a lekezelő magatartás. Ez pedig ellentmond az EU szép direktíváinak.

Példaként említhetjük a British Libraryvel évek óta húzódo vitánkat, amelynek lényege, hogy az Arieles másolatküldésre plusz copyrightot számlázott, mivel értelmezése szerint az EU-n kívüli körben ez az előírás. Az IFLA-alapelvek és az EU 2003-as szerzői jogi direktívája ugyan nyomatékosan hangsúlyozza, hogy a digitális információ semmiben sem különbözik a nyomtatottól, ezért erre tulajdonképpen nem lehetne plusz költséget fölszámítani. Május 1-je, a csatlakozásunk óta az utolsó akadály is elhárult az elektronikus küldés elől – véltük mi. A British

Libraryben viszont május óta nincs ember, aki dönteni tudna vagy akarna ebben a kérdésben.

Az információáramlás másik iránya a külföldről Magyarországra küldött kérés, és az ennek eredményeképpen általunk nyújtott dokumentumszolgáltatás. A nemzetközi forgalomban 36 országba küldünk dokumentumot, ennek 65 százaléka az Unión belülre, 35 százaléka pedig azon kívülre irányul (9% USA). A legtöbb dokumentumot az alábbi országokba küldjük:

Németország	18%
Szlovákia	9%
Hollandia	9%
Ausztria	9%
Egyesült Királyság	6%
Csehország	3%
Dánia	3%
Olaszország	3%
Finnország	2%
Belgium	2%

Ezen kívül Lettország, Franciaország, Spanyolország, Lengyelország, Észtország, Írország és Szlovénia még a legfontosabb fogadó ország.

Mivel Szlovákia a második legfontosabb partnerünk, és a szlovákiai kollégák jelen vannak tanácskozásunkon, néhány percet szeretnék a szlovák kapcsolatra is szánni. A kérések nagy része két könyvtárból, a pozsonyi Egyetemi Könyvtárból és a Szlovák Nemzeti Könyvtárból érkezik. Emellett Pozsonyból a Központi Tudományos Műszaki Könyvtárból, az Akadémiai Könyvtárból, Komáromból a Selye János Egyetem Alapítványától és Kassáról, az Állami Tudományos Könyvtárból és a Felső-Szlovákiai Múzeumtól, valamint magánszemélyektől kapunk kéréseket.

A kérések kizárólag tudományos szakirodalomra vonatkoznak, főként a Trianon előtt megjelent, helytörténeti jelentőségű időszerű kiadványokból származó, a kutatásokhoz szükséges dokumentumok részére, amelyek többnyire csak az OSZK-ban hozzáférhetők. Emellett 17–18. századi német, latin és magyar nyelvű könyvekből kérnek részleteket. Kisebb részben kurrens szakirodalmat is igényelnek. Érdekes, hogy nagyon ritkán van szükségük egész évfolyamokra, tehát úgy véljük, nem a könyvtár kéri állománypótlásra, hanem magánszemély a kutatásához. A tudományterületek mindegyike képviselve van (történelem, irodalom, régészet, matematika, meteorológia, teológia stb.).

Mivel a kérések gyakran kevésbé feltárt irodalomra vonatkoznak, jó lenne, ha az információcsere gyorsításához magyarul tudó könyvtárossal vagy kutatóval tudnánk elektronikusan levelezni, ahogy ez a többi országokban általános.

A nagy könyvtárak mellett természetesen nyitottak vagyunk kisebb szlovákiai könyvtárak kéréseinek a fogadására is, ha ezt az ottani könyvtári rendszer megengedi. Azt azonban figyelmükbe ajánljuk, hogy az OSZK hungarikum állománya eredetiben nem kölcsönözhető, tehát a kéréseket a kölcsönző magyar könyvtárak állományából elégítjük ki.

Ha a honlapon elhelyezett kérdőlapunkkal kapcsolatban felvilágosításra van szükségük, szívesen állok rendelkezésükre (*kurti@oszk.hu*).

**Kürti Lászlóné**

## Egy kisvárosi helyismereti műhely munkája

„Őrizzük emlékeinket, gyűjtsük össze töredékeinket, nehogy végleg elveszsenek, s ezáltal is üresebb legyen a múlt, szegényesebb a jelen, s kétesebb a jövő!” (Ipolyi Arnold)

E gondolat jegyében immár húsz esztendeje munkálkodom a harminckétezer lakosú dél-alföldi kisváros, Szentés, Csongrád vármegye egykori székhelye (1878–1950) könyvtárában tájékoztató könyvtárosként és helyismereti munkatársként. A két évtized alatt a helytörténet–helyismeret, a kiadványszerkesztés területén szerzett tapasztalat, a sokirányú publikációs tevékenység indított arra, hogy foglaljam össze és tegyem közzé a kiadványok születése folyamán szerzett szerzői–szerkesztői eredményeimet, módszertani tapasztalataimat, megerősítve Gerő Gyula mondatát: „a lelkiismeretességen kívül pontosságra és állhatatos szorgalomra van szükség. [...] és az állhatatosan végzett munka a minden kérdésre válaszolni tudás képességéhez vezet el a könyvtárost.” (A helyi információtól a könyvtártörténet-írásig = 3K, 2004. 5. sz. 27. p.). A helyismereti és kiadványszerkesztési munka szép föladatainak kitűnő útmutatói, segédletei vannak. Álláspontom szerint a három legfontosabb: Bényei Miklós: *Helyismereti tevékenység a könyvtárakban* (Bessenyei György Könyvkiadó, Nyíregyháza, 1994. 232 p.), Gyurgyák János: *Szerkesztők és szerzők kézikönyve* (Osiris Kiadó, Bp., 1996. 540 p.) és Viczián János: *Magyar írók élete és munkái. Múlt, jelen, jövő és ajánlások a személyi adattár készítéséhez* (Könyvtári Figyelő, 1990. 5–6. sz. 465–472. p.). Ehhez járul a helyismereti könyvtáros fölkészültsége, képessége, ambíciója, a szakmai–kiadói, lokális formális és informális kapcsolati hálójá, a kiadvány megjelentetéséhez elengedhetetlenül fontos anyagi források előteremtése. A helyismeret témaköréből, széles körű spektrumból itt csupán a kiadványokban megnyilvánuló eredményeket és annak reflektáltságát, valamint a szerkesztéstani tapasztalatokat tartom szem előtt. Talán nem tűnik szerénytelenségnek – és ez a cikkből kiderül –, ha azt mondom: a kisvárosi közkönyvtárak helyismereti műhelyei között a szentesi helyismereti szellemi műhely differencia specificája az, hogy egyszerre folyik horizontális és vertikális irányú alkotómunka. A műhelymunka változatosságát jelzik a biográfia, bibliográfia, lexikográfia, memoáriródalom, költészet, orvoshistográfia, településtörténet, megyetörténet, üzemtörténet műfajában született kiadványok. A kronológia elvét követve tekintjük át a következőkben, milyen könyvek születtek a szentesi Városi Könyvtár helyismereti műhelyében.

„Életrajzirodalmunk és adattáraink kiadástörténetében visszatekintve az elmúlt 45 évre az érdeklődő összegzést hamarabb készíthet a megjelent művekről, mint hiánylistát azokról, amik megjelenése kívánatos lett volna.” – indítja írását Viczián János a már említett cikkében. A nemzeti jellegű segédtudományok három alap-

pillére a szótár, a lexikon és a bibliográfia nélkül autochon nemzeti kultúra nem létezik. A nemzeti lexikonok legfontosabbika az életrajzi lexikon. A biolexikográfia két fő típusában, az elhunyt, és az élő személyek pályaképét bemutató lexikon műfajában is születtek munkák a szentesi könyvtár helyismereti műhelyében. A város történet szemponyjából fontos, elhunyt, több mint száz személyiség életrajzát 1985–1989 között öt füzetben jelentettük meg. Az élő személyek életrajzát ki kicsoda típusú lexikonba gyűjtöttük. A helyismereti műhely születése és kiadás-története a *Szentesi életrajzi évfordulók* című füzetsorozat indításával kezdődött. A harmadik kötettől a helyi levéltár munkatársa, *Labádi Lajos* is bekapcsolódott a munkába. „A Szentesi Városi Könyvtár szellemi műhely szerepe nem újkeletű. Örömmel tapasztaljuk ennek további kiteljesedését.” – írja *Lippainé Fekete Ilona* (*„Emberségből példát, vitészségből formát...”* = Csongrád Megyei Könyvtáros, 1989. 3-4. sz. 214–215. p.). Majd így folytatja: „Immár ötödik száma jelent meg a Szentesi életrajzi évfordulók című füzetnek. Már ez a tény is elismerésre méltó, hisz ezt nemcsak szellemi munícióval kell bírni, az anyagiakat is elő kell varázsolni hozzá. [...] Az 5. kötetről elmondhatjuk, profi munka. Olyan biográfia, amely egy kisváros azon polgáraitól készült, akik életükkel, szellemükkel előbbre vitték a település ügyét, említésre érdemes nyomot hagytak maguk után. A kötetekben szereplő személyek többsége nem országos híresség. [...] E nyomok felkutatása jelenti a legnagyobb teljesítményt. A magyar könyvkiadás történetében – tudomásom szerint – 1988-ban látott napvilágot az első városi kortárslexikon. Lippainé Fekete Ilona írja a már idézett cikkében: „A Szentesi ki kicsoda? eddigi legnagyobb vállalkozása a könyvtárnak. Megjelenése az egész várost lázba hozta, állásfoglalásra készítette, hisz mindenkinek vagy szerepel benne valakije, vagy kimaradt belőle, tehát senki sem lehet közömbös. Már csak ezért is kurázi kellett a kiadásához. Halottakról vagy jót, vagy semmit - tartja a mondás. Méginkább igaz ez az élőkre. Úgyesen került ki a csapdát a könyvtár. Senkit nem minősített. [...] A gyors politikai változások miatt a kiadvány szinte megjelenése pillanatában túlnőtt önmagán. Egy fordulópont előtti pillanatot rögzít, egy gyorsfénykép, amely később fontos dokumentummá válik.” A kötet 367 szócikket és 337 fotót tartalmaz. A lexikon végén érdeklődési körök szerinti mutató, a Szentes Városi Tanács által adományozott kitüntetétek felsorolásával és rövidítésjegyzékkel zárul. Szerzőtársaim voltak: *Labádi Lajos*, és *Majtényiné Turi Katalin* (1953–1999), a könyvtár vezetője.

A megkezdett hagyomány folytatása volt a célja a *Szentesi ki kicsoda és városismertető 1996* című kötetnek. A mű gerincét képező kortárslexikont városismertető fejezetekkel és új várostérképpel egészítettük ki. „A kubikos-hagyományáról is nevezetes Csongrád megyei városka könyvtárosai, levéltárosai, muzeológusai és pedagógusai összefogásának eredményeként született meg az a „mindentudó” Szentes-kézikönyv, amelyben valamennyi, a város múltjára és jelenére vonatkozó fontos tudnivaló megtalálható. [...] A kiadvány főtestét alkotó *Ki kicsoda? Szentes* [...] több száz személyiségét vonultatja föl arányosan szerkesztett, alfabetikus rendű, arcképfotókkal illusztrált szócikkekben. Vaskos címjegyzékek és mutatóapparátusok (személynevek, születési helyek, születésnapok, foglalkozások, intézmények, szervezetek, kitüntetések mutatói), illetve térképmelléletek zárják a műfajnak, illetve más településeknek is példával szolgáló kézikönyvet.” (Új Könyvek, 1996. 17. sz. 45. p.). A kötet megjelentetésének gondolatával egy reklámprofilú vállalko-

zást kerestem föl, amely vállalta a kiadás költségeinek biztosítását és a terjesztést. Az én föladatomban a kötet szerkesztése, részben írása, a szerzői gárda verbuválása és a munka koordinálása volt. Az anyaggyűjtés során keletkezett dokumentumok a könyvtár helyismereti gyűjteményét gyarapítják. A településtörténet megjelentetésének igénye nyilvánult meg – a Csongrád megyei község, Nagymágocs könyvtárvezetője, *Blaskó Jánosné* kezdeményezésére – a *Nagymágocs. Fejezetek a község történetéből* című kiadvány létrejöttében. (Kiadta a Nagyközségi közös Tanács, 1989. 59 p.). A szentesi könyvtár helyismereti műhelyében született, Blaskó Jánosnéval szerkesztett, a helyi kötődés erősítése céljával indított sorozat nyitó kötete régészeti, településtörténeti, néprajzi és biográfiai fejezetet tartalmaz. A másik Csongrád megyei településtörténeti kiadvány létrejötté *Marton Istvánné* (1938–1999) könyvtárigazgató elévülhetetlen érdeme. 1988–1994 között kitartó szorgalommal gyűjtötte a település II. világháborús áldozatainak hozzáférhető adatait. A rendszerezés, szerkesztés munkája a szentesi könyvtár helyismereti műhelyében készült (*A második világháború mindszenti áldozatai*. Kiadta Mindszent Város Polgármesteri Hivatala, Mindszent, 1994. 122 p., 16 t.). „[...] értékes módszertani tanulságokkal szolgálhat [...]. Az összegyűjtött anyag nemcsak gazdag, hanem szakmai-feltárási szempontból is nagyon jó. Tartalmazza a Mindszentért 1944 októberében folytatott harcok rövid történetét, a település 405 háborús áldozatának betűrendes életrajzi lexikonát – a források megjelölésével! –, továbbá kilenc mindszenti katona visszaemlékezéseit, valamint 32 fényképpalánt arckép- és dokumentum-felvételekkel.” (Könyvtári Levelező/lap, 1995. 1. sz. 33–34. p.).

A lexikonkészítés fortélyait, módszertani követelményeit *Szinnyei József* és *Gulyás Pál* ma élő méltó utódjától, Viczián Jánostól sajátítottam el, aki a Révai új nagylexikona segédkönyvei, a Századvég magyarsága lexikonsorozat ötletgazdája, amely a tervek szerint 12 kötet szakmai-ágazati biográfia-gyűjtemény lett volna (három szakmai életrajzi kortárslexikon készült el). Kapcsolatunk 1991-től datálódik, amikor próbacikk íratása után szerződést kínált, és az első magyar újságíró-lexikont közösen szerkesztettük (*Ki kicsoda a hírközlésben? A Révai új nagylexikona segédkönyvei I. A századvég magyarsága 2.*). Tudomásom szerint e kötetről több mint 30 ismertetés jelent meg. A *Magyar Sajtó* című periodikában meglehetősen nagy vihart kavart: két, a kötetben szereplő hírlapíró a könyv kapcsán még pereskedett is egymással. Álljon itt két jellegzetes ismertetés rövid kivonata: „Ezernégyszáz név sorakozik a *Ki kicsoda a hírközlésben?* című, a maga területén úttörő érdemű, új lexikonunk lapjain. [...] Példás alaposságú, a szócikkek fölépítésében Gulyás Pál klasszikus – és takarékos – módszerét követő kiadvánnyal gyarapodtunk Természetesen ezernégyszáz fő nem képviseli a magyar újságíró-társadalom teljességét. Hétezer-hatszázötven személynek postáztak kérdőívet, közülük nagyjából minden ötödik válaszolt.” (*T.[arján] T.[amás]: A. Tóthtól Zsugánig.* = Könyvvilág, 1994. április, 31. p.). *Iszlai Zoltán az Élet és Irodalom* című hetilap (1994. 14. sz. 10. p.) hasábjain a *Va banque újságírólexikon* című írásában hiánylistát közöl, és az 1991-es *Ki kicsodára* hivatkozva írja: „Lexikonunk (?) szerkesztői, Bodriits István és Viczián János igazán konzulhatták volna e segédletet. [...] Ezek után nem tudom van-e nekik egyáltalán névtár-, címtár-, lexikon-, enciklopédia-, cégekódex-, bibliográfia-, telefonkönyv- stb. szerkesztési gyakorlatuk vagy jogosítványuk. Ha van hamu a fejekre a beküldött kérdőívekkel va banque-ra játszó hanyagságukért. Ha nincs, de más tisztességes foglalkozást

űznek szakértelemmel, akkor a suszterhasonlat anatómája érvényes reájuk. [...]”. A legalaposabb lexikonelemzés *Lengyel András* irodalomtörténész tollából való (*Ki kicsoda a hírközlésben?* = Forrás, 1994. 11. sz. 106–109. p.). Még ebben az esztendőben főszerkesztőváltás történt a Babits Kiadó Révai új lexikona szerkesztőség élén. A lexikográfia műfajában szerzett tapasztalataim hasznosítva, *Kollega Tarsoly István* Csongrád megyei településszerkesztőnek nevezett ki. Történezből, levéltárosokból, muzeológusokból a következő év elején megszerveztem a Csongrád megyei szerzőgárdát, és fölosztottuk a településtörténeti címszavakat. Én magam a megye XX. századi történetének megírását vállaltam a többi Csongrád megyei szerző munkájának összehangolása, irányítása mellett. A *Csongrád megye* címszóról készült szócikkhez készült lektori jelentésében *Garadnai Zoltán*, megyetörténeti szerkesztő a következőket írja: „A szócikk készítője mély szakmai elkötelezettségről és maximumra törekvésről tett tanúbizonyságot, amivel megérdemli, hogy elismerő szavakkal nyilatkozzak róla. Nagyon örvendetes lenne, ha minden szerző ehhez hasonló hozzáállással törekedne a Révai új lexikona megalkotására. Mindezek ellenére a nyolcvanhétezer betűhely terjedelmű megyetörténeti szócikk meghúzását javasolja az előre, íróasztal mellett, elméleti szinten megállapított negyvenezer betűhely terjedeleme. A formális indok végül nem volt elégséges, mert a Csongrád megye XX. századi történetéről írt szócikket teljes terjedelmében közli a lexikon (Révai új lexikona. IV. kötet. Babits Kiadó. Szekszárd, 1996. 717–729. p.). Eddig tizenhárom kötet látott napvilágot, a legutóbbi az L-Mag betűtartomány címszavairól írt cikkeket tartalmazza. A településtörténeti kutatási anyagainkat fölhasználta *Mészáros Rezső* a *Magyarország kézikönyvei* 5. *Csongrád megye* című kiadvány főszerkesztője is (Ceba Kiadó, Hatvan, 1997. 634 p.).

A helyismereti művészeti kiadványok sorában jelent meg a *Szentesi alkotóművészek* (Kiadja Szentes Város Polgármesteri Hivatala, Szentes, 1997. 160 p.) címet viselő, általam írt, szerkesztett, négy nyelvű (magyar, angol, német, francia), színes művészkiötet. Az Új Könyvekben azt olvashatjuk róla: „A lokálpatriotizmus szép példájaként igényes kiállítású, gondos szerkesztésű helyismereti kiadványt adott közre Szentes város Polgármesteri Hivatala.” (1997. 21. sz. 65. p.). A kötetben arra vállalkoztam, hogy bemutassam, minél szélesebb körben megismertessem a városban élő, alkotó, dolgozó művészeket, építészeket, festőket, szobrászokat, fotósokat, ipar- és népművészeket. Hatvanegy kortárs művész fényképe és rövid életrajza szerepel a kiadványban, milyen díjakat nyert, milyen technikát alkalmaz, milyen stílusban alkot, végül az alkotó címe és telefonszáma található. A művész munkáit jól reprezentáló alkotásokból kettő-kettő látható a páratlan oldalakon, képjegyzék és névmutató zárja a könyvet. A következő évben a budapesti székhelyű Greger-Delacroix Kiadó fölkerít, hogy működjek közre a *Tények könyve. Régiók* (Szerk. *Kereszty András*. Bp., 1998. 504 p.) című kötet elkészítésében, írjam meg a Csongrád megyei fejezetet. A szerkesztőség tagja, a Budapest Média Intézet oktatási igazgatója, *Zöldi László* írja: „A kutatói felfogás mintapéldánya a Bodrits-féle dolgozat. Mintha Bodrits István ugrásra készen várná az efféle megbízatásokat. A megyére vonatkozó tények ott vannak a keze ügyében, s várja, hogy a különböző kiadói vállalkozások ezt a gazdag anyagot a maguk – és az olvasóközönség – javára fordíthassák. (*Értékelő megjegyzések a Tények könyve. Régiók Csongrád megyei fejezetéhez*. Bp., 1998. május 10.).

Az emlékirat szép példájával találkoztam *Bubla László*, a tanítói és jogi végzettségű református lelkész kéziratában. A személyes élményeiről beszámoló írói műve azokkal az eseményekkel foglalkozik, amelyeknek részese vagy tanúja volt. A kézirat elolvasása után igyekeztem meggyőzni: nagy szolgálatot tehet az olvasóközönségnek és a kutatóknak, ha közreadja ezt a munkát. Az önéletrást sajtó alá rendeztem, és a szerző magánkiadásában meg is jelent (*Kiáltó szó az ecseri pusztáról. Emlékezéseim.* Szentes, 1999. 121 p.).

A helyismereti műhely szellemi szerepét, irodalmi vetületét reprezentálja két verskötet: egy dolgos ipari munkás és egy festőművész rímekbe foglalt érzéseit. Gondolatait szerkesztettem kötetbe (*Varsányi János: A lélek szava.* Versek. A szerző magánkiadása. Szentes, 1999. 71 p.; *Zsille Győző: Halálvágta. 50 vers.* Kiadja a Zsille Győző Baráti Társaság. Szentes, 2001. 82 p.). A helyismereti memoáriródalom közösségi műfajának kötete a *Kurca-parti vallomások* címmel napvilágot látott gyűjteményes vallomásfüzér. A kereszténység kétezer éves és a magyar államalapítás ezeréves ünnepén *Ady Endre A Tisza-parton* című verse utolsó sorának átalakításával: *A Kurca-parton mit keresek? múltra tekintő kérdéssel a Szentesen élő polgároktól gyűjtöttem az írásokat. „Emlékek nélkül a nemzet híre csak árnyék”* – írta *Vörösmarty Mihály* 1840 táján. E gondolat jegyében született írások, a kettőszázhetven körlevélre beérkezett száznegyvennégy írás, interjú, a személyes hangú pályaképek megrajzolják Szentes közelmúltját és jelenét, hiszen az életrészek legfontosabb mozzanatai egybeesnek a várostörténet jelentős cseményeivel. A reprezentatív kivitelű kiadványt több mint száz városképi jelentőségű fotó gazdagítja, és névmutató, valamint a támogatók felsorolása zárja. Két menedzseremmel, *Makra Zoltánnal* és *Molnár Gyulával* magánkiadásban jelentették meg (*Kurca-parti vallomások.* Szentes, 2000. 583 p.). A kötetnek előzménye is van: 1990 karácsonyán a városi tanács kiadásában jelent meg egy általam szerkesztett gyűjteményes, közösségi memoárkötet. A könyvben kilencvenhat. Szentesről elszármazott emlékező ír a kirepítő lészekről – ahogy *Arany János* mondja a *Buda halálában*. A helyi grafikusművész által illusztrált könyv névmutatóval és fotó (arckép) melléklettel zárul. (*Vallomások Szentesről.* Szentes, 1990. 269 p. + 8 t.). A két kötet együttesen kettőszáznegyven írást tartalmaz. Forrás- és dokumentumértékét tekintve felbecsülhetetlen a nemzeti önismeret, a józan önbecsülés, a nemzettudat, a korszerű történelemszemlélet kialakításában.

Az üzemtörténet-írás műfajában szép kivitelű könyv jelent meg a közelmúltban az egykori Kontakta Villamosszerelési Gyár alapításának negyvenedik évfordulójára. Létrejöttéhez a Városi Könyvtár helyismereti műhelye könyvkiadói szaktanácsadással és szerkesztői munkával járult hozzá. A kötet *Ipartörténeti emlékezések* című fejezete és a névmutató a könyvtárban készült (*40 Kontaév. A Kontavill múltja és jelene [1961–2001].* Szerk. Barta László, Labádi Lajos, Tari János. Kiadja a Kontavill Rt. Szentes, 2001. 372 p.). Az orvostudományi biobibliográfia területén *Papp Zoltán* orvostörténész, sebész könyve csakugyan hiányt pótol. A szerző kéziratának kötetben való megjelenését szerkesztői, lektori, és könyvkiadói munkával segítette a Városi Könyvtár helyismereti műhelye. A nemzetközi hírű, Kossuth-díjas szentesi sebész, *Bugyi István* (1898–1981) munkásságát összefoglaló, négynyelvű (magyar, angol, német, francia), színes kiadvány tartalmazza a tudós sebész biográfiáját, primer és szekunder bibliográfiáját, önvallomást, curri-

culum vitae-t, a Bugyi István után maradt levéltári iratok jegyzékét, névmutatót, és a függelékben fotóanyagot (Kiadja Szentes Város Önkormányzata. Szentes, 2002. 80 p. + 7 t.). A magyar múzeumtörténet bicentenáriuma és a szegedi Móra Ferenc Múzeum alapításának (1882) 120 éves évfordulójára jelent meg *A hagyomány szolgálatában. Történeti ismertető Szeged és Csongrád megye múzeumairól* (Szerk. Lengyel András. Kiadja a Móra Ferenc Múzeum Csongrád megyei Önkormányzat Múzeuma, Szeged, 2002. 267 p.) című kiadvány. A szentesi helyismereti műhelyben készült el a kötet függeléke: *Szeged és Csongrád megye múzeumainak munkatársai. Életrajzi lexikon*. A megyei múzeumi szervezet munkatársainak pályaképét bemutató biográfiai lexikon a biolexikográfiai hagyomány két fő típusát ötvözi: tartalmazza az elhunyt, valamint az élő személyek életrajzát az alapító *Reizner Jánostól* mai utódáig, *Vöröss Gabrielláig*. A százötven címszóról szóló szócikkek az életrajz, a legfontosabb publikációk, tanulmányok után teljes bibliográfiát közölnek. A szócikkek végén – kisebb betűmérettel – a címszóról szóló irodalom található. E munka kutatási anyagát főleg használtam a magyar múzeumi életrajzi lexikon előzmény nélküli, terjedelmes kötetében szereplő, az elhunytakról szóló Csongrád megyei pályaképek megrajzolásánál (*Magyar múzeumi arcképcsarnok*. Főszerk. *Bodó Sándor, Viga Gyula*; szerk. *Élesztős László*. Kiadja a Pulszky Társaság és a Tarsoly Kiadó. Bp., 2002. 984 p.). A helyismereti személyi bibliográfia teljességre törekvő szándékával készült Labádi Lajos levéltáros ötvenedik születésnapjára munkásságának számbavétele a szentesi helyismereti műhely szellemi alkotásaként. A bibliográfia teljes körű áttekintési lehetőséget kínál a helytörténész–levéltáros eddigi munkásságáról és annak reflektáltságáról 1974-től 2003 nyaráig. Regisztrálja műveit: tanulmányait, írásait, kiállításait, előadásait, lektorálásait, címerterveit, tehát a primer irodalmat, valamint az előbbieket ismertetések, a szekunder irodalmat, kisebb betűmérettel. A bibliográfia fölépítése a kronológia elvét követi. A primer irodalom tételszámai alá vontuk a szekunder irodalmat, ahol bokrosítottunk, és a bokron belüli időrendben közöltük a könyvelőzeteseket, ismertetések, híreket, említéseket. A bibliográfia használatát egységes betűrendes mutató segíti, amely – az egyes fejezeteken átívelő, folyamatos sorszámozásnak köszönhetően – szinoptikus vizsgálódási lehetőséget nyújt. A bibliográfiát fotók gazdagítják: önállóan és társszerzőként napvilágot látott műveinek címlapfotói, kiállításokról és alkotói munkálkodásának egyes fázisairól készült fölvételek. A kötet második részét Szentes várostörténetének három területét átfogó cikkgyűjtemény képezi (*Választások a múltban [1848–1918]; Sajtótörténeti írások; Szentesi egyesületek a múltban*). A kötetnek az is célja, hogy globalizálódó világunknak szükségszerűen univerzálódó hatását a genius loci művelődési örökségének, a hely szellemének ápolásával igyekezzen ellensúlyozni, nehogy az utánunk következő nemzedék élete sivárrá, egyhangúvá szürküljön. (*Labádi Lajos szentesi levéltáros munkái. 1974–2003. Bibliográfia és tanulmányok*. Kiadja Szentes Város Önkormányzata. Szentes, 2003. 165 p.).

A szentesi helyismereti műhely születésének munkájának rövid története és eredményeinek áttekintése talán megerősíti az olvasókat abban, hogy a lokális és országos kiterjedésű nemzeti értékek kutatása, föltárása, nyilvántartása és azok eljuttatása a nemzeti kultúra vérkeringésébe a magyarság megmaradását szolgálja.